

تاثیر «فرهنگ از منظر راپاپورت» بر «تصویر ذهنی» و بررسی نقش این تاثیر گذاری بر شکل گیری محیط*

پریا شفیع پور یوردشاهی^۱ - مصطفی کیانی^{۲*} - سارا حمزه لوی^۳ - منوچهر معظمی^۴

۱. دانشجوی دکتری تخصصی معماری، گروه معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.
۲. دانشیار گروه معماری داخلی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
۳. استادیار گروه معماری، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران.
۴. استادیار گروه معماری داخلی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۱ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۱/۰۵/۲۶ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۱۱/۱۰ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲۹

چکیده

محیط‌های ساخته‌شده در هر منطقه‌ای، ویژگی‌های منحصر به فردی دارند که فرهنگ خاص آن منطقه را منعکس می‌کنند، چرا که محیط‌ها بر اساس قالب‌های ذهنی افراد شکل می‌گیرند و این قالب‌های ذهنی در ذهن افراد مطابق با فرهنگ آن‌ها ایجاد می‌شوند. تصویر ذهنی افراد بر پایه‌ی عوامل خاصی در طی زمان شکل گرفته که این تصویر ذهنی نقش به‌سزایی در خلق رابطه‌ی حسی و عاطفی و کنش و واکنش صحیح میان افراد و محل زندگی آن‌ها داشته است. لذا جهت بررسی ارتباط فرهنگ و معماری، لازم است تصاویر ذهنی افراد نیز که بر محیط ساخته‌شده تاثیر می‌گذارند، پژوهش و مؤلفه‌های فرهنگی و نحوه‌ی ارتباط آن‌ها با تصویر ذهنی بررسی شوند. بنابراین نوشتار حاضر از نوع تحقیقات بنیادی و از نظر ماهیت، کیفی است و به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای با هدف شکل‌گیری تصاویر ذهنی روشن در ذهن افراد بر اساس مؤلفه‌های فرهنگی مستخرج از منظر آموس راپاپورت، سعی دارد تا با پیوند دو مفهوم فرهنگ و تصویر ذهنی؛ تاثیرپذیری، ارتباط متقابل و نقش مهم آن‌ها را در محیط‌های ساخته‌شده نشان دهد. هم‌چنین پس از استخراج مؤلفه‌ها از منظر راپاپورت، برای هر کدام از مؤلفه‌ها با توجه به دسته‌بندی آن‌ها دو نمونه‌ی شاخص از معماری ایران انتخاب گردیده و در قالب جداول تحلیل شده‌اند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که فرهنگ از منظر راپاپورت نه تنها بر تصاویر ذهنی ایجادشده بر ذهن افراد مؤثر است، بلکه نمونه‌های ارائه‌شده برای مؤلفه‌های فرهنگی نشان دادند که شیوه‌ی زندگی (روابط متقابل محیط-رفتار)، روابط اجتماعی (ناشی از فرهنگ و قالب‌های ذهنی)، آداب و رسوم (در نتیجه‌ی تکرار رفتارها) و عقاید و باورها (ایجادشده با گذشت زمان) می‌توانند بخشی از عوامل کالبدی و ادراکی-روان‌شناختی تصاویر ذهنی باشند و افراد بر اساس این تصاویر ذهنی محیط خود را شکل دهند. بنابراین تصاویر ذهنی شکل‌گرفته در ذهن افراد بر شکل‌گیری محیط تاثیرگذار است.

واژگان کلیدی: فرهنگ، تصویر ذهنی، محیط ساخته‌شده، راپاپورت، معماری.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «تبیین عوامل کالبدی تاثیرگذار بر تصویر ذهنی ساکنان ساختمان‌های بلند مسکونی (با تاکید بر ساختمان‌های بلند مسکونی شهر ارومیه)» بوده که با راهنمایی نویسندگان دوم و سوم و مشاوره‌ی نویسنده چهارم در دانشکده فنی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج در حال انجام است.

** E-mail: kiani@art.ac.ir

۱. مقدمه

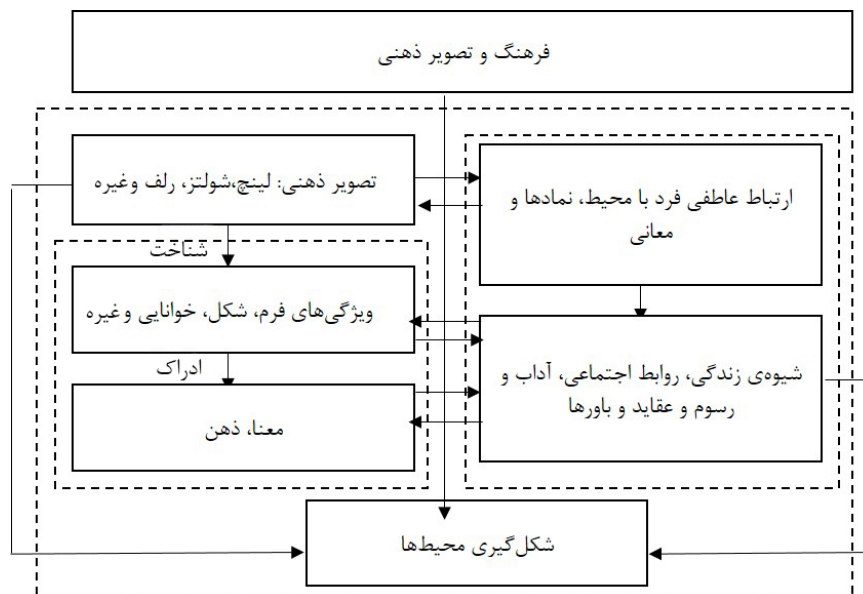
مفهوم تصویر ذهنی صورت گرفته ولی با مرور پیشینه‌ی تحقیق ارتباط این دو مفهوم با هم و نحوه‌ی شکل‌گیری محیط‌ها بر اساس این دو عامل به صورت دقیق‌تر مورد توجه پژوهشگران نبوده است. لذا پژوهش حاضر به برقراری ارتباط فرهنگ از منظر راپاپورت و تصویر ذهنی و تاثیر آن‌ها بر محیط می‌پردازد. در این مقاله ابتدا فرهنگ از منظر راپاپورت تعریف و نقش آن در ارتباط با محیط و رفتار شناخته می‌شود. هم‌چنین تجزیه‌ی فرهنگ به اجزا و متغیرها در قالب نموداری که راپاپورت ارائه داده است، بیان می‌گردد. پس از آن عوامل تصویر ذهنی از نظر پژوهشگران مختلف مورد مطالعه قرار می‌گیرد. سپس هر کدام از عوامل تصویر ذهنی شرح داده و چگونگی ارتباط آن‌ها با فرهنگ بررسی می‌شود.

۲. روش تحقیق

این نوشتار از نوع تحقیقات بنیادی و از نظر ماهیت، کیفی است و به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای با هدف تدوین چرخه‌ی ارتباط فرهنگ و تصاویر ذهنی افراد و نقش آن‌ها در شکل‌گیری محیط ساخته‌شده، به پژوهش می‌پردازد. در این پژوهش داده‌های مورد نیاز به روش اسنادی جمع‌آوری شده است و ارتباط مؤلفه‌های فرهنگی که از منظر راپاپورت استخراج شده‌اند، با تصاویر ذهنی افراد و هم‌چنین نقش آن‌ها در شکل‌گیری محیط‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرند. هم‌چنین پس از استخراج مؤلفه‌ها از منظر راپاپورت، برای هر کدام از مؤلفه‌ها با توجه به دسته‌بندی آن‌ها دو نمونه‌ی شاخص از معماری ایران انتخاب گردیده و در قالب جداول تحلیل شده‌اند.

آشنایی با تفکرات راپاپورت و نقطه‌نظرات او در فرهنگ، زمینه‌ای برای کاربرد این نقطه‌نظرات در معماری به‌ویژه در کشور ایران فراهم کرده است. همه‌ی محیط‌ها نتیجه‌ی انتخاب راه‌حلی از بین تمام گزینه‌های ممکن هستند. انتخاب‌های خاصی که مظهر فرهنگ آن جامعه می‌باشند (Rapaport 2007, 68). محیط مصنوع، مظهر مادی قالب‌های ذهنی است (Rapaport 1980). تصویر ذهنی افراد می‌تواند بر احساس آن‌ها از محیط تاثیرگذار باشد؛ چراکه از نظر رلف مکان سه ویژگی محدودده‌ی کالبدی، فعالیت‌ها و معانی دارد که آن را به یک مکان با یک تصویر ذهنی برای فرد تبدیل می‌کند (Relph 1976). هم‌چنین فرم هر جسمی می‌تواند در ایجاد تصویر ذهنی نقش به‌سزایی داشته باشد (Lynch 2016, 15). بنابراین ارتباط فرهنگ افراد و تصاویر ذهنی ایجادشده در ذهن افراد موضوع دارای اهمیتی است. در این راستا پرسش‌های مقاله‌ی حاضر عبارتند از: (الف) مؤلفه‌های فرهنگی که بر تصویر ذهنی تاثیر می‌گذارند، کدامند؟ (ب) تاثیر فرهنگ از منظر راپاپورت بر شکل‌گیری محیط، چگونه است؟ فرضیه‌های پژوهش عبارتند از: ۱. به نظر می‌رسد که سبک زندگی، آداب و باورهای مردم بر تصویر ذهنی آن‌ها تاثیر می‌گذارند. ۲. از منظر راپاپورت، فرهنگ بر تصاویر ذهنی ایجادشده بر ذهن افراد مؤثر است و این تصاویر ذهنی ایده‌آلهایی ایجاد می‌کنند که آن‌ها بر اساس این ایده‌آل‌ها محیط خود را شکل می‌دهند. هدف از مقاله‌ی حاضر آن است که از منظر راپاپورت ارتباط فرهنگ با تصاویر ذهنی ایجادشده در ذهن افراد و تاثیر آن‌ها بر شکل‌گیری محیط‌های ساخته‌شده بررسی شود. تاکنون مطالعات گسترده‌ای در رابطه با مفهوم فرهنگ و

شکل ۱: چارچوب نظری و مدل مفهومی

نظری راپاپورت و تصویر ذهنی از نظر پژوهشگران متعدد می‌پردازد.

۳. پیشینه تحقیق

این بخش از پژوهش به بررسی مفهوم فرهنگ از منظر راپاپورت و پژوهش‌های سایر محققان در راستای چارچوب

جدول ۱: تعدادی از مطالعات راپاپورت

ردیف	نام مقاله/ کتاب	سال	موضوع مورد پژوهش
۱	House form and Culture شکل خانه و فرهنگ	۱۹۶۹	در این مقاله به فرم‌های معماری هر منطقه پرداخته می‌شود که بیان‌کننده طبیعت نمادی ساختمان‌ها هستند. هم‌چنین فرم خانه‌ها و ساختمان‌ها می‌تواند عملکرد فرهنگی و گرایش مذهبی را نشان دهد.
۲	Neighborhood Heterogeneity or Homogeneity ناهمگنی یا همگنی همسایگی	۱۹۸۰	این مقاله بیان می‌کند که همه چیز ذهنی است که از محیط بیرونی ناشی می‌شود.
۳	Development, Culture change and Supportive Design توسعه، تغییر فرهنگ و طراحی حمایتی	۱۹۸۳	راپاپورت در این مقاله به تحلیل محیط‌های سنتی و مشهور می‌پردازد و نتایج را برای طراحی‌های اجرایشده، قابل پذیرش می‌داند. چرا که معتقد است از دل این تحلیل‌ها، مدل مفهومی از روابط انسان- محیط به دست می‌آید.
۴	Culture, Architecture and Design فرهنگ، معماری و طراحی	۲۰۰۵	راپاپورت در این کتاب کاملاً فرهنگ را در محیط- رفتار بررسی و با توجه به تعاریف ارائه شده، تجزیه‌ی فرهنگ را کاملاً شرح می‌دهد و فرهنگ را برای انسان تعریف می‌کند.
۵	The Meaning of the Built environment معنای محیط ساخته‌شده	۲۰۰۵	راپاپورت در این مقاله، فرهنگ را قابل تقسیم به مؤلفه‌های خردتر می‌داند و چهار لایه‌ی فرهنگی بررسی و ارتباط فرهنگ با رفتار و فعالیت‌ها بیان می‌کند.
۶	Archeology and Environment- Behaviour Studies مطالعات باستان‌شناسی و محیط زیست	۲۰۰۶	راپاپورت در این مقاله EBS را منبع مفید و ویژه‌ای برای منابع کنترل‌شده در استنباط از بقایای فرهنگ مادی در مورد رفتار انسان گذشته، ساختار اجتماعی و سازمان و شناخت، تاثیر و معنی کلی به ویژه مناظر فرهنگی و محیط‌های ساخته‌شده می‌داند.
۷	Some Further Thoughts on Culture and Environment برخی از اندیشه‌های بیشتر در مورد فرهنگ و محیط زیست	۲۰۰۸	راپاپورت در این مقاله به نقش بالقوه‌ی فرهنگ در محیط‌های غیرمسکونی می‌پردازد و تئوری اشتباه عدم مهم بودن فرهنگ در محیط‌های غیرقابل سکونت را رد می‌کند.
۸	Pour Une Anthropologie de la Maison برای یک انسان‌شناسی خانه	۲۰۰۹	راپاپورت در این مقاله شرح می‌دهد از آن‌جا که ساختن یک خانه، یک پدیده‌ی کاملاً فرهنگی است، فرم کالبدی و سازمان فضایی آن شدیداً از محیط فرهنگی که خانه به آن تعلق دارد، تاثیر می‌پذیرد.

پژوهشگران در خصوص چارچوب نظری راپاپورت آن‌ها اشاره می‌شود. پژوهش‌های متعددی انجام داده‌اند که در جدول ۲ به

جدول ۲: پژوهش‌های پژوهشگران در راستای چارچوب نظری راپاپورت

ردیف	نام نویسندگان	عنوان پژوهش	سال	موضوع مورد پژوهش
۱	Aliakbar Heidari, Parisa Mohammad Hoseini	Reading a Home: An Application of Rapoport's Viewpoint in Iranian Architecture Studies کاربرد دیدگاه راپاپورت در مطالعات معماری ایران	۲۰۱۴	در این مقاله بررسی خانه‌های قاجار در شهر تبریز پرداخته شده است که ارتباط خوب فرم خانه‌های قاجار بر اساس فرهنگ از منظر راپاپورت نتیجه می‌شود.

ردیف	نام نویسندگان	عنوان پژوهش	سال	موضوع مورد پژوهش
۲	Avide Kamrani, Mustafa Behzadfar	The courtroom as a built environment: On the usefulness of Amos Rapoport's theoretical framework دادگاه به عنوان یک محیط ساخته شده: سودمندی چارچوب نظری آموس راپوپورت	۲۰۱۶	این مقاله بیان می کند که معنا در بخشی از مکان در حال تغییر است. مکان سازان باید در برنامه ریزی و طراحی مکان معنا را در نظر بگیرند، زیرا بر زندگی انسان تأثیر می گذارد. از سوی دیگر مردم همیشه معنای مکان را پیدا می کنند و اگر نمی توانستند معنی را بیابند، معنای خود را به مکان نسبت می دادند. بنابراین نمی توان آن را در فرآیند طراحی نادیده گرفت یا حذف کرد.
۳	Mateusz Stepien, Michal Dudak	The courtroom as a built environment: On the usefulness of Amos Rapoport's theoretical framework دادگاه به عنوان یک محیط ساخته شده: سودمندی چارچوب نظری آموس راپوپورت	۲۰۲۱	این مقاله سودمندی چارچوب نظری راپوپورت در فضای داخلی دادگاه را بررسی می کند و به این نتیجه می رسد که چارچوب ارائه شده فرهنگی از منظر راپوپورت در فرم دادگاه به عنوان یک محیط ساخته شده سودمند است.
۴	راضیه لیبیب زاده، مهدی حمزه نژاد، عبدالحمید نقره کار، محمدعلی خان محمدی	بازخوانی اسلامی از مدل محیط- رفتار راپوپورت در سازمان فضایی خانه و تحقق سنجی آن در طرح	۱۳۹۵	این مقاله مدل ارزش های طراحی سازمان فضایی درون خانه را بر اساس مؤلفه های روابط خانوادگی در اسلام ارائه می دهد تا بر مبنای آن بتوان سطح تعاملات اجتماعی میان افراد خانواده را افزایش داد.
۵	رضا شکوری، آیدا نامدار	ساز و کارهای به کار گرفته شده به منظور سازمان دهی محیط در کالبد حداثی (مبتنی بر نظریه سازمان دهی محیط راپوپورت (نمونه موردی: مسکن عشایر قشقایی)	۱۳۹۷	هدف از این پژوهش بررسی و شناخت دانش های به کار گرفته شده جهت انتظام محیط زندگی عشایر، توسط ایلپاتیان قشقایی است. در نتیجه ی تحقیق مشاهده خواهد شد که حداثی شدن کالبد اختلالی در کیفیت سازمان یافتگی محیط زندگی عشایر ایجاد نکرده، بلکه در این محیطها با جایگزینی مؤلفه های سازنده ی نظام معنایی و مدیریت زمانی نقش کم رنگ کالبد جبران شده است.

در ادامه ی این بخش به بررسی مفهوم تصویر ذهنی پرداخته می شود که جدول ۲ تعریف پژوهشگران از تصویر ذهنی را نشان می دهد.

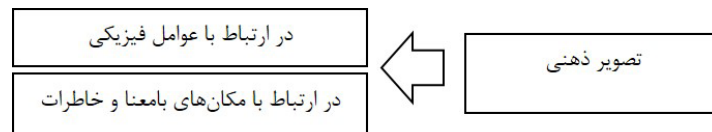
جدول ۳: تعریف تصویر ذهنی از دیدگاه نظریه پردازان

ردیف	نام نظریه پرداز		سال ارائه نظریه	تعریف ارائه شده
	فارسی	انگلیسی		
۱	فرانکلین کیل پاتریک	Franklin Kilpatrick	۱۹۵۴	تصویر ذهنی با وجود محرک های تازه ای در قالب تصاویر گذشته نمی گنجد، تعریف می شود.
۲	کوبین لینچ	Kevin Lynch	۱۹۶۰	تصویر ذهنی حاصل جریانی دوجانبه بین ناظر و محیط او که می تواند در افراد متفاوت، مختلف باشد.
۳	هوروویتز	M. J. Horowitz	۱۹۷۰	تصویر ذهنی یک بازنمایی درونی در سر یا ذهن فرد است.
۴	ادوارد رلف	Edward Relph	۱۹۷۶	تصویر ذهنی را عامل معنا بخشیدن به مکان می داند.
۵	راپوپورت	A. Rapoport	۱۹۷۷	تصویر ذهنی کلیت به هم پیوسته ای از نمادها و نشانه ها است.
۶	کریستین نوربرگ شولتز	Christian Norberg schulz	۱۹۸۸	تصویر ذهنی روشن در گروهی داشتن مکان های بامعنا است.
۷	هکمن و هولمز	A. Hachmann & E. Holmes	۲۰۰۴	تصویر ذهنی خاطرات و رویاها و همچنین تصاویر ناشی از خود غیر ارادی و ارادی را شامل می شود.

ردیف	نام نظریه پرداز		سال ارائه نظریه	تعریف ارائه شده
	فارسی	انگلیسی		
۸	استوپا	L. Stopa	۲۰۰۹	یک بازنمایی ذهنی است که ممکن است یک خاطره، یک مکان و یا یک رویداد را بازنمایی کند.
۹	رونن	T. Ronen	۲۰۱۱	تجربه‌ای است که در اکثر مواقع، بسیار شبیه تجربه درک شی، رویداد یا یک صحنه است.

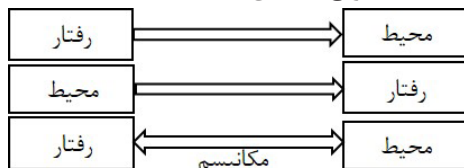
تصویر ذهنی از نظر برخی از پژوهشگران بر اساس عوامل فیزیکی و ساختار و از نظر برخی دیگر بر اساس خاطرات و معنا مورد تعریف شده است.

شکل ۲: بررسی تصویر ذهنی از نظر تعدادی از پژوهشگران

همچنین فرهنگ نقش مهمی در هر سه حالت ارتباط محیط - رفتار ایفا می‌کند (Rappaport 2012, 32).

شکل ۳: انواع رابطه‌ی محیط - رفتار در EBS^۱

(Ibid, 27)

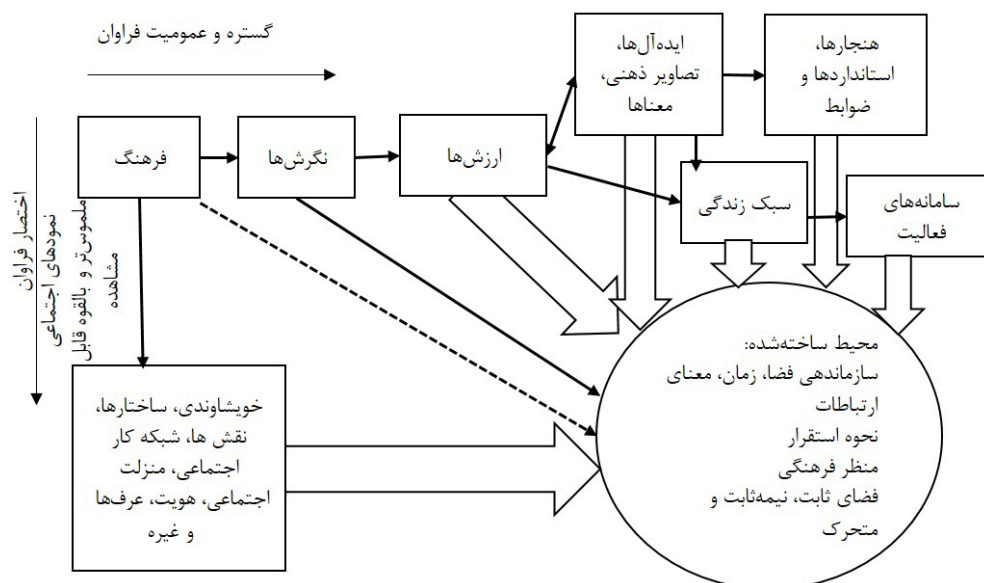
فرهنگ یک مقوله‌ی آرمانی، یک مفهوم و یک توضیح است (Ibid, 135). راپاپورت، شکل ۴ نمودار تجزیه‌ی فرهنگ را ارائه می‌دهد (Rapoport 2005).

مرور پیشینه‌ی تحقیق نشان می‌دهد که گرچه پژوهشگران در راستای تصویر ذهنی و چارچوب نظری راپاپورت پژوهش‌های متعددی انجام داده‌اند، ولی ارتباط فرهنگ از چارچوب نظری راپاپورت با تصویر ذهنی و تاثیرگذاری آن‌ها در شکل‌گیری محیط مورد بررسی قرار نگرفته است. لذا مقاله‌ی حاضر با توجه به اهمیت موضوع به این مسئله می‌پردازد.

۴. فرهنگ از منظر راپاپورت

فرهنگ ناشی از ارزش‌هاست که غالباً به نمایش آرمان‌های یک جامعه در قالب معماری می‌پردازد (Rastjoo and Bemanian 2019, 50). از منظر راپاپورت، فرهنگ به عنوان عامل مؤثر بر رفتار انسان نقش به‌سزایی دارد.

شکل ۴: نمودار تجزیه‌ی فرهنگ از منظر راپاپورت

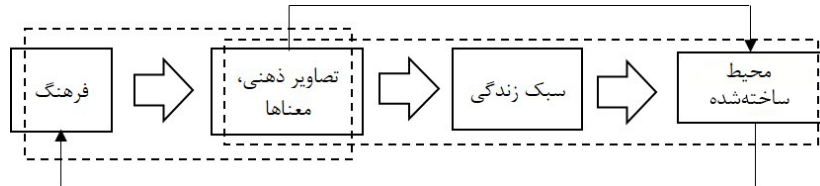

(Ibid, 193)

نظم ابتدا اندیشیده و سپس ساخته می‌شود (Rappaport 2003) و این ذهن انسان است که بر روی فرهنگ تاثیر می‌گذارد. بنابراین تصاویر ذهنی یکی از عوامل مهم فرهنگ نیز هستند که نمی‌توان آن‌ها را در ارزیابی‌های فرهنگی نادیده گرفت (شکل ۵).

بنا به تعریف راپاپورت، معماری عبارت است از هر گونه ساخت‌وسازی که محیط مادی را بر اساس قالب ذهنی، نظام‌بخشی کند و آگاهانه تغییر دهد. قالب ذهنی یکی از محصولات اصلی ذهن انسان است. ذهن انسان طبقه‌بندی می‌کند، تمایز می‌بخشد و نظم می‌دهد. می‌توان گفت که

شکل ۵: ارتباط تصویر ذهنی با فرهنگ و نقش آن در محیط‌های ساخته‌شده

رویت نشان دهند؛ در حالی که نشانه‌ها عناصری دارند که به محیط اطراف خود شباهت ندارند (Lynch 2016). دیوید استیا^۲ و دونالد اپلیارد^۴ نیز ویژگی‌های اصلی را در نقشه‌های شناختی تشخیص داده‌اند که جدول ۴ خلاصه‌ی مؤلفه‌های تصویر ذهنی سه پژوهشگر کوین‌لینچ، دیوید استیا و دونالد اپلیارد را بیان می‌کند.

۵. تصویر ذهنی و عوامل آن

لینچ^۲ برای دستیابی به اهدافی نظیر خوانایی و نمایانی به عنوان اهداف شناخت شهر و ایجاد تصویر ذهنی از پنج عنصر لبه، محله، گره، نشانه و راه به عنوان عوامل سازمان‌دهنده به تصاویر ذهنی مردم استفاده کرد. راه‌ها و لبه‌ها عناصر تداوم‌دهنده هستند. محله‌ها می‌توانند مجاورت و شباهت عناصر را در یک محدوده‌ی قابل

جدول ۴: عناصر تصویر ذهنی از دیدگاه نظریه‌پردازان

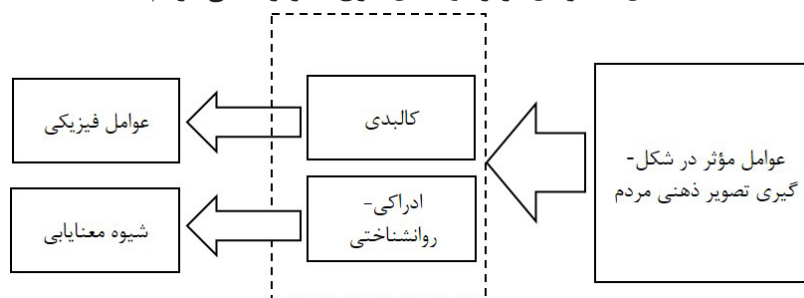
عناصر تصویر ذهنی	نظریه‌پردازان
راه‌ها؛ لبه‌ها؛ حوزه (محله)؛ نشانه؛ گره	کوین لینچ
راه‌ها؛ حریم؛ موانع؛ نقاط	دیوید استیا
ویژگی‌های فرم؛ ^۷ رویت‌پذیری؛ ^۸ استفاده و اهمیت ^۹	دونالد اپلیارد

(Lynch 2016)

داشته باشد. لذا عوامل کالبدی (عوامل فیزیکی) و عوامل ادراکی - روان‌شناختی (شیوه‌ی مناسب معنایابی در زندگی شامل افکار و اندیشه‌ها، عواطف و احساسات)، بر شکل‌گیری تصاویر ذهنی مردم تاثیر به‌سزایی دارد.

از منظر راپاپورت، شیوه‌ی زندگی، مجموعه‌ی ارزش‌ها و معانی است و در واقع زیرمجموعه‌ای از کلیت فرهنگ جامعه است (Rapoport 2005, 95). بنابراین فرهنگ جامعه می‌تواند نقش به‌سزایی در تصاویر ذهنی افراد

شکل ۶: عوامل مؤثر در شکل‌گیری تصویر ذهنی مردم

محیط را بر اساس عوامل اجتماعی، کنش‌ها و تعاملات عمومی انسان‌ها تعریف می‌کنند (Motalebi 2006) که تمامی این موارد یکی از لایه‌های چهارگانه فرهنگی از

۶. ارتباط عوامل تصویر ذهنی و فرهنگ

عوامل کالبدی در دسته‌بندی محیط به دو عامل مهم فعالیت و شکل می‌پردازند. فعالیت‌های حاکم در یک

در برمی‌گیرند، تبدیل به محیط می‌کند و به آن‌ها کالبد می‌دهد (Rasoulpour, Etesam, and Tahmasebi 2020). راپاپورت فرم‌های منطقه را بخش مهمی از فرهنگ اولیه می‌داند که فرم خانه‌ها و ساختمان‌ها می‌توانند عملکرد فرهنگی را نشان دهند (Rapoport 1969, 50). شکل‌های زیر این تفاوت فرم را در مسکن‌های مختلف با توجه به تحلیل راپاپورت نشان می‌دهند.

شکل ۸: مسکن ساموآ

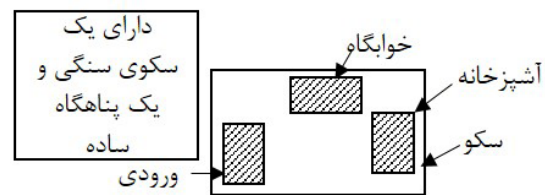

(Ibid, 53)

بلکه عمق و شدت تجارب انسانی را افزون می‌کند (Lynch 2016, 16). چراکه شکل جسمی نیز در ایجاد تصویر، نقشی مؤثر دارد (Ibid, 245). از آن‌جا که مردم بر اساس تصویر ذهنی و نه واقعیت رفتار می‌کنند (Pakzad 2016, 24) و شکل جسم، در ایجاد تصویر ذهنی در افراد نقشی مؤثر دارد (Lynch 2016, 245)؛ بنابراین در طراحی محیط‌های ساخته‌شده، تصاویر ذهنی افراد - که نحوه‌ی شکل‌گیری آن متأثر از فرهنگ است - می‌تواند مسیر روشن‌تری را در اختیار طراحان قرار دهد (شکل ۹).

نظر راپاپورت می‌باشد (Rapoport 2009). راپاپورت تاکید می‌کند که شکل در زمینه، معنی پیدا می‌کند و برای فهم این معنا نیاز به شناخت آن فرهنگ است (Rappaport 2005). معنا قبل از آن که بخواهد توسط مخاطب درک شود، ابتدا باید در کالبد نمود یابد. در واقع با تداوم کالبد معماری است که تداوم معنا رخ می‌دهد (Malekavarzamani, Sabernzhad, and Pourmand 2020, 195). فرم، فضایی را که انسان را

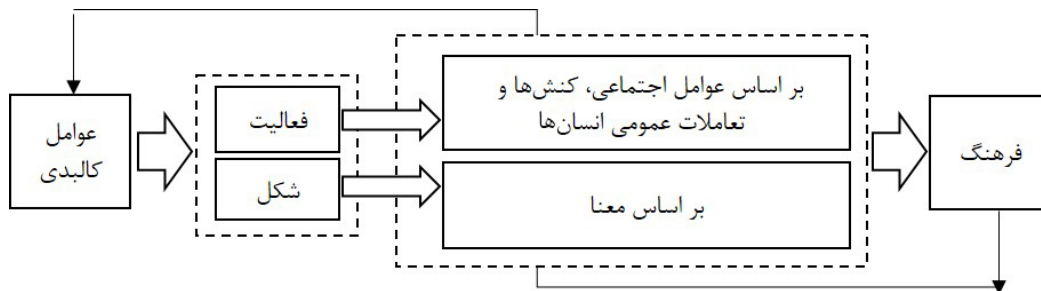
شکل ۷: مسکن مارکس

(Ibid, 53)

عناصر کالبدی از طریق ایجاد تمایز محیطی، ارتباط درون و بیرون در فضاها به ایجاد تصویر ذهنی در افراد می‌پردازند. شکل که موارد اندازه، رنگ، بافت و مقیاس را در بر دارد، به عنوان ویژگی‌های فرم، نقش مؤثر در شکل‌گیری تصویر ذهنی دارد (Lynch 2016, 25). از سوی دیگر عناصر کالبدی از طریق هم‌سازی و قابلیت تأمین نیازهای انسان در مکان در ایجاد تصویر ذهنی تاثیرگذار است (Motalebi 2006) و محیطی که در ذهن واضح و مشخص باشد، نه تنها احساس امنیت به وجود می‌آورد،

شکل ۹: ارتباط عوامل کالبدی تصویر ذهنی با فرهنگ

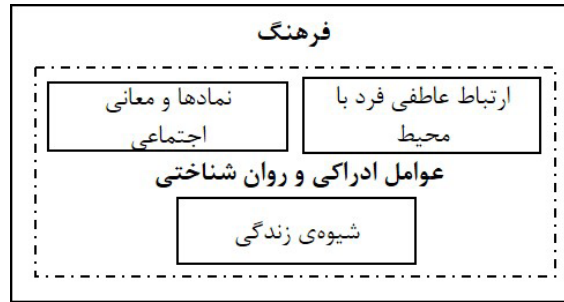

می‌کند (Kapogiannis et al. 2021) و محیط به عنوان بستر فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی است که افراد، عناصر کالبدی را بر اساس ادراک و نظام ساختارشنکی خود کشف، تفسیر و تعبیر می‌کنند. با توجه به سه منظر اصلی فرهنگ (شیوه‌ی زندگی، نظامی از نمادها و معانی اجتماعی، ارتباط عاطفی فرد با محیط) (Rappaport 2012, 69)، فرهنگ، عوامل ادراکی و روان‌شناختی از تصویر ذهنی را در بر می‌گیرد (شکل ۱۰).

با توجه به جمع‌بندی که در شکل فوق انجام گرفته است، عوامل کالبدی که از عوامل اصلی تصویر ذهنی است، ارتباط مستقیمی با فرهنگ دارد. همچنین فرهنگ نیز می‌تواند بر شکل‌گیری عوامل کالبدی از طریق معنا و عوامل اجتماعی تاثیرگذار باشد.

عوامل ادراکی - روان‌شناختی ارتباط عاطفی فرد با محیط را در بر می‌گیرد که فرهنگ، نمادها و نشانه‌های اجتماعی در آن از اهمیت بالایی برخوردار است. رفتار و عملکرد افراد بر اساس مجموعه‌ی به‌کار گرفته‌شده در محیط بروز

شکل ۱۰: ارتباط عوامل ادراکی و روان‌شناختی تصویر ذهنی با فرهنگ

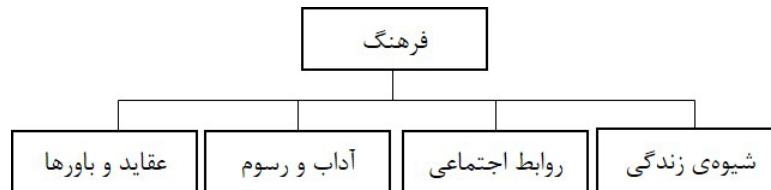
اثری ژرف بر معماری می‌گذارد. تفاوت در شیوه‌های زندگی که بر معماری اثر می‌گذارند که باعث تفاوت در شیوه‌ی معیشت می‌شود (Varmaghani et al. 2018, 239-240). بنابراین چهار لایه فرهنگی از منظر راپاپورت عبارت‌اند از: ۱. شیوه‌ی زندگی، ۲. چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی، ۳. آداب و رسوم، ۴. عقاید و باورهای بومی و مذهبی. لایه‌ی اول که به معماری خانه‌ها وحدت می‌بخشد، شیوه‌ی زندگی است که با شیوه‌ی معیشت در ارتباط بوده و تعیین‌کننده میزان و نحوه‌ی برقراری ارتباطات اجتماعی و خویشاوندی بوده است. چگونگی ملاقات‌ها و روابط اجتماعی لایه‌ی دوم فرهنگی را در مطالعه‌ی حاضر تشکیل می‌دهد. لایه‌ی سوم، آداب و رسوم است که در نتیجه‌ی تکرار رفتارها و شیوه‌های زندگی پدیدار می‌شود و از لایه‌ی چهارم یعنی عقاید و باورهای بومی و مذهبی تاثیر می‌پذیرد (Rapport 2009) (شکل ۱۱).

با توجه به شکل فوق، از آن‌جا که عوامل ادراکی و روان‌شناختی از عوامل اصلی تصویر ذهنی است و زیرمجموعه‌ی فرهنگ قرار دارد، بنابراین تصویر ذهنی نیز می‌تواند زیرمجموعه‌ی فرهنگ قرار گیرد.

۷. بررسی مؤلفه‌های فرهنگی از منظر راپاپورت و ارتباط آن‌ها با تصاویر ذهنی افراد

از منظر راپاپورت، شیوه‌ی زندگی، مجموعه ارزش‌ها و معانی است و همان‌طور که قبلاً نیز گفته شد، زیرمجموعه‌ای از کلیت فرهنگ جامعه است. آداب و رسوم نیز به عنوان یکی از لایه‌های فرهنگ است. فرهنگ دارای شقوق و صورت‌های متفاوتی است و ضرورت پرداختن به تمام وجوه و معانی صورت‌های آن در سایه‌ی ارزش‌آزمایی آن در جوامع مختلف وجود دارد (Rapport 2005, 95-103). شیوه‌های زندگی، آداب و رسوم، ملاقات و روابط اجتماعی و عقاید و باورها از مهم‌ترین رفتارهای فرهنگی است که

شکل ۱۱: مؤلفه‌های فرهنگی از منظر راپاپورت

(Rapport 2009)

فرهنگی و عوامل تصاویر ذهنی با بیان نمونه‌های شاخص در معماری ایران مورد بررسی قرار می‌گیرد و در قالب جداولی تحلیل می‌شود. از آن‌جا که تعدد نمونه‌ها بسیار زیاد است برای هر بخشی پس از دسته‌بندی دو نمونه‌ی شاخص از معماری ایرانی واقع در شهرهای مختلف انتخاب گردیده تا با توجه به تعدد و تنوع در نمونه‌ها بهتر بتوان به نتایجی در خصوص ارتباط مؤلفه‌های فرهنگی از منظر راپاپورت و عوامل تصاویر ذهنی پرداخت. دلایل انتخاب نمونه‌های موردی در این بخش به شرح زیر می‌باشد: ۱. انتخاب نمونه‌های موردی در جهت محور اصلی پژوهش بوده که در هرکدام مؤلفه فرهنگی از منظر راپاپورت در آن‌ها بررسی شده است. ۲. نمونه‌های موردی از شهرهای

فرهنگ با تاثیرگذاری بر هنجارها و ارزش‌ها، در قالب فعالیت‌ها و رفتارهایی بازنمایی می‌شود. این اصل از طریق تصاویر ذهنی که به شکل‌گیری شیوه‌ی زندگی و وضع هنجارها و استانداردها (عوامل ادراکی و روان‌شناختی) منجر می‌شود، صورت می‌گیرد و به شکل رفتارها و فعالیت‌ها بر شکل‌گیری محیط ساخته‌شده (عوامل کالبدی) نیز تاثیرگذار است. بنابراین مؤلفه‌های فرهنگی (شیوه‌ی زندگی، چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی، آداب و رسوم و عقاید و باورهای بومی و مذهبی) بر تصاویر ذهنی تاثیر به‌سزایی دارد. چرا که افراد می‌توانند بر اساس همین تصاویر ذهنی شکل‌گرفته در آن‌ها رفتار کنند و محیط زندگی خود را شکل دهند. در ادامه ارتباط مؤلفه‌های

ایرانی می‌تواند برگرفته از شیوهی زندگی آن‌ها باشد. از آن‌جا که الگوی چهارصفه یکی از پرکاربردترین الگوها در معماری ایرانی است (Joudaki Azizi, Mousous Haji, and Mehrafarin 2014, 75)، یکی از نمونه‌های این مؤلفه از خانه‌های این الگو انتخاب شده است (خانه‌ی ملا عبدالله در بشرویه) و نمونه‌ی شاخص دوم از الگوی پایدار برگزیده شده است (خانه‌های روستای ماسوله). تحلیل‌های این بخش نشان می‌دهد که الگوهای معماری ایرانی بر اساس مؤلفه‌ی فرهنگی شیوهی زندگی، فرم خانه‌ها را شکل می‌دهند.

مختلف که فرهنگ‌های مختلفی دارند انتخاب شده‌اند. ۳. در انتخاب نمونه‌های موردی هم نمونه‌های شهری و هم نمونه‌های روستایی به دلیل برخورداری از فرهنگ‌های مختلف استفاده شده است. ۴. با توجه به توسعه و تحول معماری ایران هم نمونه‌های قدیم و هم نمونه‌های معاصر متاخر که از نظر زمانی دارای بحث فرهنگی هستند، انتخاب شده‌اند.

شیوهی زندگی که بر اساس فرهنگ شکل می‌گیرد و رابطه‌ی متقابل بین محیط و رفتار سبب طراحی خاص محیط‌ها می‌شود. شیوهی زندگی مردم فرم خانه‌های آن‌ها را شکل می‌دهد، بنابراین الگوهای به‌کار رفته در خانه‌های

جدول ۵: ارتباط مؤلفه‌ی فرهنگی شیوهی زندگی با تصاویر ذهنی افراد

تجزیه و تحلیل و تصاویر	نمونه‌های موردی	عوامل تصاویر ذهنی		توضیحات	مؤلفه‌ی فرهنگی
		ادراکی - روان‌شناختی	کالبدی		
 <p>(Gholami and Kaviani 2017, 35)</p>	الگوی چهارصفه در خانه‌ی ملا عبدالله	*	*	شیوهی زندگی بر اساس فرهنگ، هر فرد سبک خاصی برای زندگی در ذهن او نقش می‌بندد که به عنوان نتیجه‌ی انتخاب‌ها درباره‌ی چگونگی تخصیص منابع محسوب می‌شود و روابط متقابل محیط-رفتار منجر به طراحی خاصی برای محیط‌ها می‌شود.	خانگی
 <p>(Zarghami, Khaki, and Sadat 2016, 19)</p>	خانه‌های روستای ماسوله			روابط اجتماعی نیز برای هر فردی بر اساس فرهنگ او در کالبد خاصی و آنچه در ذهن او نقش بسته، امکان‌پذیر است. مکان‌های عمومی برای روابط اجتماعی مردم با همدیگر است. با توجه به تعدد و تنوع در مکان‌های عمومی برای برقراری روابط اجتماعی در	روستای ماسوله

جدول ۶ دو نمونه از میدان‌های شاخص در معماری ایرانی که از مهم‌ترین مکان‌ها برای دیدار مردم با یکدیگر است؛ انتخاب گردیده است (میدان نقش جهان اصفهان و میدان شهرداری رشت).

روابط اجتماعی نیز برای هر فردی بر اساس فرهنگ او در کالبد خاصی و آنچه در ذهن او نقش بسته، امکان‌پذیر است. مکان‌های عمومی برای روابط اجتماعی مردم با همدیگر است. با توجه به تعدد و تنوع در مکان‌های عمومی برای برقراری روابط اجتماعی در

جدول ۶: ارتباط مؤلفه‌ی فرهنگی چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی با تصاویر ذهنی افراد

مؤلفه‌ی فرهنگی	توضیحات	عوامل تصاویر ذهنی		تحلیل و تصاویر
		ادراکی - روان‌شناختی	کالبدی	
چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی	روابط اجتماعی برای هر فردی اهمیت به‌سزایی دارد که این نیاز بر اساس فرهنگ او در کالبد خاصی بر اساس آن چه در ذهن او نقش بسته، امکان‌پذیر است. با توجه به فرهنگ و احساس نیاز، افراد مکان‌هایی را برای ملاقات و برقراری روابط اجتماعی برمی‌گزینند.	*	*	میدان نقش جهان اصفهان (Shahabinejad et al. 2016, 56)
				میدان نقش جهان بستری برای وقوع حجم و تنوع گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حکومتی، فرهنگی و غیره می‌باشد. این گستردگی و تنوع، حضور اقشار مختلف از مردم را سبب می‌شود (Ibid, 56).
				میدان شهرداری رشت (Habibi and Berenji 2016, 329)
				میدان شهرداری رشت یکی از عرصه‌های عمومی شهر رشت است که از ابتدای شکل‌گیری آن به عنوان محل حیات اجتماعی مردمان شهر محسوب می‌شود (Ibid, 329).

آداب و رسوم افراد، سلسله‌مراتب ارتباطی آن‌ها را شکل می‌دهد که در نتیجه‌ی تکرار رفتارها و شیوه‌ی زندگی پدیدار می‌شود که این اصل نحوه‌ی ارتباط افراد با جامعه و انجام فعالیت‌های اجتماعی را شکل می‌دهد. مراسم‌های ویژه‌ی عمومی نمود فعالیت اجتماعی برگرفته از آداب و رسوم آن منطقه است؛ بنابراین با توجه به تعدد مکان‌ها برای برگزاری مراسمات، در جدول ۷ دو نمونه‌ی شاخص از معماری ایرانی انتخاب شده است (اورامان کردستان و میدانچه‌ی مقابل ساختمان تئاتر شهر).

جدول ۷: ارتباط مؤلفه‌ی فرهنگی آداب و رسوم با تصاویر ذهنی افراد

مؤلفه‌ی فرهنگی	توضیحات	عوامل تصاویر ذهنی		تحلیل و تصاویر
		ادراکی - روان‌شناختی	کالبدی	
آداب و رسوم	آداب و رسوم افراد سلسله‌مراتب ارتباطی آن‌ها را شکل می‌دهد که در نتیجه‌ی تکرار رفتارها و شیوه‌ی زندگی پدیدار می‌شود. نحوه‌ی ارتباط افراد با جامعه و انجام فعالیت‌های اجتماعی با توجه به تکرار رفتارها ایجاد می‌شود.	*		مراسم پیرشالیار در اورامان تخت (Molanaei and Soleimani 2016, 123)
				وجود مراسم و آئین ویژه پیر شالیار که هر ساله در دو نوبت اجرا می‌شود، نشان‌دهنده‌ی فرهنگ غنی و آداب و رسوم آن منطقه است (Ibid, 123).

تحلیل و تصاویر	نمونه‌های موردی	عوامل تصاویر ذهنی		توضیحات	مؤلفه‌ی فرهنگی
		کالبدی	ادراکی- روان‌شناختی		
 <p>میدانچه مقابل ساختمان تئاتر شهر (Esmailian and Ranjbar 2013, 192)</p>	میدانچه مقابل ساختمان تئاتر شهر	*	*	آداب و رسوم افراد سلسله‌مراتب ارتباطی آن‌ها را شکل می‌دهد که در نتیجه‌ی تکرار رفتارها و شیوه‌ی زندگی پدیدار می‌شود. نحوه‌ی ارتباط افراد با جامعه و انجام فعالیت‌های اجتماعی با توجه به تکرار رفتارها ایجاد می‌شود.	آداب و رسوم
<p>این میدانچه به عنوان یکی از سرزنده‌ترین فضاهای عمومی شهر تهران عمل می‌کند. در این مکان به دلیل آداب و رسوم عمومی، فعالیت‌هایی رخ می‌دهند که آن‌جا را تبدیل به مکان فرهنگی کرده‌اند (Ibid, 192).</p>					

باورهای بومی و مذهبی، میزان و نحوه کنترل قلمروهای مکانی توسط افراد را تعیین می‌کند. در خانه‌های سنتی، کنش‌ها در سه عرصه‌ی متفاوت کالبدی باز، نیمه‌باز و بسته شکل می‌گرفته است. خلوت، سلسله‌مراتب خانه‌ها و فعالیت‌های روزانه مردم بسته به عقاید بومی و مذهبی آن‌ها در این سه عرصه متفاوت است (Parvardinezhad et al. 2021, 191).

جدول ۸: ارتباط مؤلفه‌ی فرهنگی عقاید و باورهای بومی و مذهبی با تصاویر ذهنی افراد

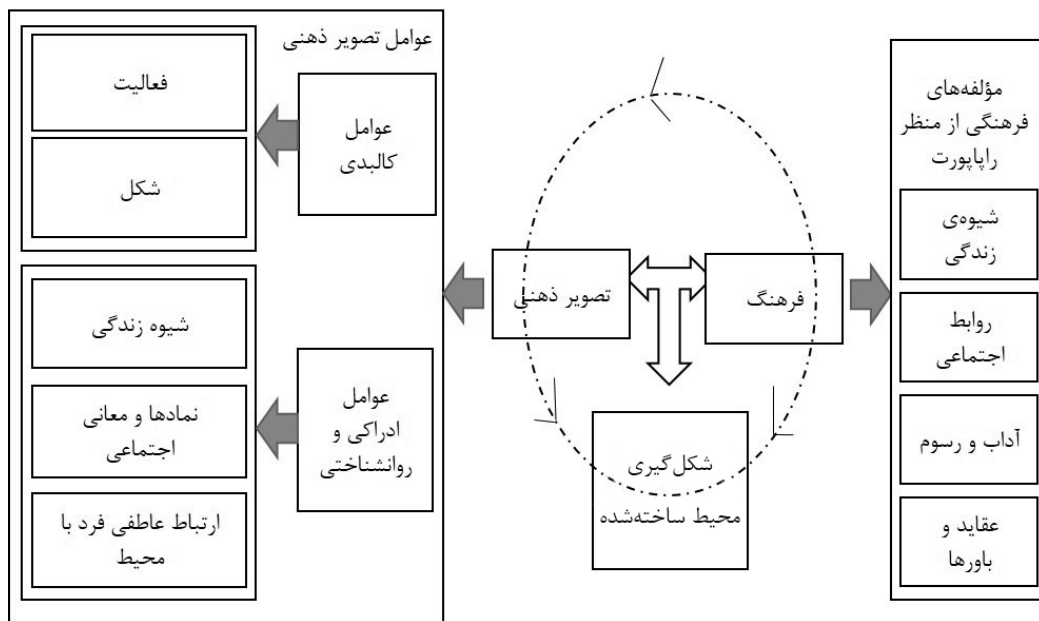
تحلیل و تصاویر	نمونه‌های موردی	عوامل تصاویر ذهنی		توضیحات	مؤلفه‌ی فرهنگی
		کالبدی	ادراکی- روان‌شناختی		
 <p>خانه‌ی بروجردی‌ها در کاشان (Parvardinezhad et al. 2021, 192)</p>	خانه‌ی بروجردی‌ها در کاشان	*	*	باورهای بومی و مذهبی میزان و نحوه کنترل قلمروهای مکانی توسط افراد را تعیین می‌کند. بر اساس باورها که بخشی از فرهنگ است، محل زندگی و تجمع می‌تواند کنترل و بر اساس آن‌ها طراحی شود.	عقاید و باورهای بومی و مذهبی
 <p>فروغ‌الملک در شیراز (Parvardinezhad et al. 2021, 192)</p>	خانه‌ی فروغ‌الملک در شیراز				
<p>حفظ حریم شخصی و خلوت با سلسله‌مراتب مراتب فضاهای باز و نیمه‌باز و بسته در حد معمول به دلیل آزادنشی مردم شیراز دیده می‌شود (Ibid, 191).</p>					

۸. نتیجه گیری

با بررسی سؤالات پژوهش و پژوهش‌های انجام‌شده در خصوص ارتباط مؤلفه‌های فرهنگی و عوامل تصاویر ذهنی از منظر راپاپورت به روشنی می‌توان نتیجه گرفت که مؤلفه‌های فرهنگی هر کدام بر شکل‌گیری تصاویر

ذهنی افراد نقش به‌سزایی دارند و این تاثیر بر هر کدام از عوامل (کالبدی یا ادراکی و روان‌شناختی) می‌تواند در شکل‌گیری محیط نیز مؤثر باشد. شکل ۱۲ به طور خلاصه چرخه‌ی ارتباط فرهنگ و تصاویر ذهنی افراد و نقش آن‌ها در شکل‌گیری محیط ساخته‌شده را نشان می‌دهد.

شکل ۱۲: چرخه‌ی ارتباط فرهنگ و تصاویر ذهنی افراد و نقش آن‌ها در شکل‌گیری محیط ساخته‌شده

عوامل کالبدی و ادراکی- روان‌شناختی تصاویر ذهنی باشد و بر تصاویر ذهنی افراد تاثیرگذار است. ۳. بررسی نمونه‌های موردی برای مؤلفه‌ی آداب و رسوم (برگزاری مراسمات و فعالیت‌های فرهنگی در اورامان کردستان و میدانچه مقابل ساختمان تئاتر شهر تهران) نشان می‌دهد که آداب و رسوم در نتیجه‌ی تکرار رفتارها صورت می‌گیرد و سلسله‌مراتب ارتباطی آن‌ها را شکل می‌دهد. بنابراین در قالب‌های ذهنی افراد تاثیر بسیاری می‌گذارد و می‌تواند از جمله موارد عوامل ادراکی- روان‌شناختی تصاویر ذهنی باشد.

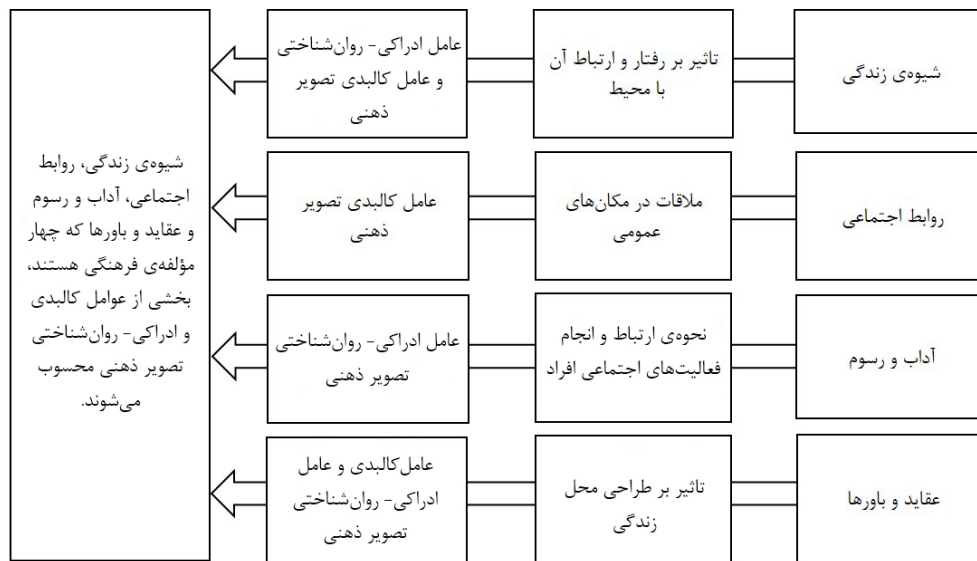
۴. بررسی نمونه‌های موردی برای مؤلفه‌ی عقاید و باورهای بومی و مذهبی (خانه‌ی بروجردی‌ها در کاشان و خانه‌ی فروغ‌الملک در شیراز) نشان می‌دهد که باورها و عقاید بر شکل‌گیری کالبد محل زندگی افراد تاثیرگذار است؛ چراکه میزان و نحوه‌ی کنترل قلمروهای مکانی توسط آن‌ها تعیین می‌شوند. از این جهت می‌تواند بر عوامل کالبدی تصاویر ذهنی مؤثر باشد. از آن‌جا که این مؤلفه، به مرور زمان در ذهن افراد نقش بسته است، بنابراین بر عوامل ادراکی- روان‌شناختی تصاویر ذهنی نیز تاثیرگذار است.

هم‌چنین با توجه به بررسی دقیق تک تک مؤلفه‌های فرهنگی از منظر راپاپورت نتایج زیر حاصل شد و روشن شد که هر کدام از آن‌ها می‌توانند از جمله عوامل کالبدی و ادراکی- روان‌شناختی تصاویر ذهنی تاثیرگذار بر ذهن افراد باشند. شکل ۱۳ این ارتباط را به روشنی نشان می‌دهد.

۱. بررسی نمونه‌های موردی برای مؤلفه‌ی فرهنگی شیوه‌ی زندگی (الگوی چهارصفه‌خانه‌ی ملا عبدالله و خانه‌های روستای ماسوله) نشان می‌دهد که مؤلفه‌ی شیوه زندگی بر کالبد و معماری محل زندگی افراد تاثیرگذار است و به دلیل روابط متقابل محیط- رفتار فرم خانه‌ها را شکل می‌دهند. بنابراین بر عوامل تصاویر ذهنی تاثیرگذار است و می‌تواند بخشی از عوامل تصاویر ذهنی نیز باشد.

۲. بررسی نمونه‌های موردی برای مؤلفه‌ی چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی (میدان نقش جهان اصفهان و میدان شهرداری رشت) نشان می‌دهد که انتخاب افراد از مکان جهت برقراری روابط اجتماعی از فرهنگ و قالب‌های ذهنی آن‌ها ناشی می‌شود و انواع مکان‌های عمومی این امکان را برای آن‌ها فراهم می‌آورند. بنابراین مؤلفه‌ی چگونگی ملاقات و روابط اجتماعی می‌تواند بخشی از

شکل ۱۳: ارتباط چهار لایه‌ی فرهنگی با عوامل تصاویر ذهنی

این ایده‌آل‌ها محیط خود را شکل می‌دهند. بنابراین این اثربخشی فرهنگ از منظر راپاپورت بر تصویر ذهنی، بر شکل‌گیری محیط تاثیرگذار است.

با توجه به پژوهش‌ها و مطالعات صورت‌گرفته، بررسی تاثیر عوامل تصاویر ذهنی بر شکل‌گیری ساختمان‌های بلند، در پژوهش‌ها انجام نگرفته است و این موضوع می‌تواند پیشنهادی برای پژوهش‌های آتی باشد.

لذا با توجه به نتایج حاصل از مقاله‌ی حاضر، فرهنگ از منظر راپاپورت نه تنها بر تصاویر ذهنی ایجادشده بر ذهن افراد مؤثر است، بلکه مؤلفه‌های فرهنگی شامل شیوه‌ی زندگی، روابط اجتماعی، آداب و رسوم و عقاید و باورها بخشی از عوامل کالبدی و ادراکی- روان‌شناختی تصاویر ذهنی هستند و این تصاویر ذهنی ایجادشده در ذهن افراد ایده‌آل‌هایی ایجاد می‌کنند که آن‌ها بر اساس

پی‌نوشت

۱. این سه حالت، سوالات پایه EBS است.

2. Linch
3. David Stea
4. Donald Appleyard
5. Boundaries
6. Barriers
7. Form Attributes
8. Visibility Attributes
9. Use and Significance Attributes

فهرست منابع

- Carmona, Mathew. 2006. *Public Places, Urban Spaces*. Oxford: Architectural press. <https://www.routledge.com/Public-Places-Urban-Spaces/Carmona-Carmona-Heath-Oc-Tiesdell/p/book/9781856178273>
- Esmacilian, Sahar, and Ehsan Ranjbar. 2013. Finding Main Effective Factors of Creating and Transition of Collective Memory in Urban Public Spaces, Case Study: Tehran: Tajrish Square, Baharestan Square, and Plaza City Theater. *Armanshahr* 11(2): 181-194. http://www.armanshahrjournal.com/article_33474.html [in Persian]
- Gholami, Gholamhossein, and Mojtaba Kavian. 2017. Typology of Chahar-Soffeh pattern in historical houses of Iran. *Athar* 77: 31-48. <https://www.magiran.com/paper/1802299> [in Persian]
- Habibi, Seyed Mohsen, and Seyed Kahroba Seyed Berenji. 2016. Investigation of the Relation between Memorability and Social Collaboration in Regeneration of Urban Identity, Case Study: Shahrdari Square in Rasht. *Armanshahr*. 17: 329-342. http://www.armanshahrjournal.com/article_44636.html [in Persian]
- Hackmann, Ann, and Emily A. Holmes. 2004. Reflecting on imagery: A clinical perspective and overview of the special issue of memory on mental imagery and memory in psychopathology. *Memory* 12(4): 389-402. <https://doi.org/10.1080/09658210444000133>
- Heidari, Ali Akbar, and Parisa Mohammad Hoseini. 2014. Reading a Home, An Application of Rapoport's viewpoint in Iranian Architecture Studies. *International journal of Architecture and Urban Development*. 1(4): 63-76. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22287396.2014.4.1.7.0>
- Horowitz, M. J. 1970. *Image formation and cognition*. Appleton Century Crofts press. https://openlibrary.org/books/OL4912857M/Image_formation_and_cognition.
- Joudakiazizi, Asadollah, Seyed Rasool Mousavihaji, and Reza Mehrafarin. 2014. Chaharsofeh Pattern Typology at Iranian Architecture and Its Evolution. *Journal of Researches in Islamic Architecture*. 5: 64-87. <http://jria.iušt.ac.ir/article-1-111-fa.html> [in Persian]
- Kamrani, Avide, and Mustafa Behzadfar. 2016. The Meaning of Place, A Constant or Changing Quality? Lynch, Rapoport and Semiotics Viewpoints. *Space Ontology* 5(2): 43-47 <https://dorl.net/dor/20.1001.1.23456450.2016.5.2.5.1>
- Kapogiannis, Georgios, Terence Fernando, and Ahmed Mohammed Alkhard. 2021. Impact of proactive behavior antecedents on construction project managers' performance. *Construction Innovation* 21(4): 423-431. <https://doi.org/10.1108/CI-02-2020-0029>
- Kilpatrick, Franklin. 1954. Recent Experiments in Perception. *New York Academy of Science* 8(16): 420-425.
- Labibzadeh, Razieh, Mahdi Hamzenejad, Abdolhamid Noghrekar, and Mohammad Ali Khanmohammadi. 2015. Islamic Review of Rapoport's Environmental Behavior Study (EBS) for Home Space Design Model and Analyzing its Efficacy in Design. *Architectural and Urban Planning* 17(2): 21-41. [10.30480/AUP.2016.319](https://doi.org/10.30480/AUP.2016.319) [in Persian]
- Lynch, Kevin. 1960. *The Image of The City*. The MIT Press. https://www.miguelangelmartinez.net/IMG/pdf/1960_Kevin_Lynch_The_Image_of_The_City_book.pdf
- Lynch, Kevin. 2016. *The image of the city*. Translated by Dr. Manouchehr Mozayeni. Tehran: Tehran University Press. <https://www.gisoom.com/book/11279194> [in Persian]
- Malakavarzamani, Atieh, Jaleh Sabernejad, and Hassanali Pourmand. 2020. Development of a Model of Perceptual Persistence in Architecture Using the Grounded Theory Method. *Armanshahr* 30(2): 183-199. <https://doi.org/10.22034/aaud.2019.120536.1466> [in Persian]
- Molanaei, Salaheddin, and Sara Soleimani. 2015. Recognition of Iranian Identity Symbols of Traditional Vernacular Architecture in the West Part of Iran, Case Study: Uraman. *Armanshahr* 17(9): 115-127. <http://www.armanshahrjournal.com/artic> [in Persian]
- Motalebi, Qasem. 2006. Recognition of the ratio of form and function in architecture. *Honar-ha-ye-Ziba* 25(1): 45-56. https://journals.ut.ac.ir/article_12308.html [in Persian]
- Norberg schulz, Christian. 1988. *Architecture: meaning and place*. Rizzoli: First American Edition. <https://www.amazon.com/Architecture-Meaning-Selected-Architectural-documents/dp/0847808475>
- Norberg Schulz, Christian. 2003. *Architecture: Meaning and Place*. Translated by Neda Nowrozborazjani. Tehran: Jan-e Jahan Publications. <https://www.gisoom.com/book/11100144> [in Persian]
- Pakzad, Jahanshah, and Hamideh Bozorg. 2016. *Alphabet of environmental psychology for designers*. Tehran: Armanshahr Publications. <https://www.gisoom.com/book/11142590> [in Persian]
- Parvardinezhad, Samira, Mehdi Hamzehnejad, Narges Dehghan, and Mansoureh Kianersi. 2021. A Comparative Study of the influence of Culture and Climate in the Form of Qajar Houses in Shiraz and Kashan. *Journal of Architectural Thought* 10: 182-201. [10.30479/doi:AT.2020.10953.1230](https://doi.org/10.30479/doi:AT.2020.10953.1230) [in Persian]
- Pourmand, Hassan Ali, Hadi Mahmoudinezhad, and Mohammad Ranjazmay Azari. 2010. The meaning of place and subjective imagination in urban studies from the perspective of Christian Schulz in the phenomenological approach. *Journal of Urban Management* (26): 79-92. <https://www.sid.ir/paper/92175/fa> [in Persian]

- Rapoport, Amos. 1969. *House form and Culture*. New Jersey: Prentice-Hall, Englewood cliffs. <https://www.amazon.com/House-Form-Culture-Amos-Rapoport/dp/0133956733>
- Rapoport Amos. 1977. *Human aspects of urban form: Towards a man- environment approach to urban form and design*. Oxford: Pergamon Press. <https://www.amazon.com/Human-Aspects-Urban-Form-Environment/dp/0080242804>
- Rapoport, Amos. 1980. *Neighborhood Heterogeneity or Homogeneity*, Georgy Publishing Company. Switzerland: Saphorin. <https://www.epfl.ch/labs/lasur/wp-content/uploads/2018/05/RAPOPORT.pdf>
- Rapoport, Amos. 1983. Development, Culture Change and Supportive Design. *Habitat international* 7(5): 249-268. [https://doi.org/10.1016/0197-3975\(83\)90076-0](https://doi.org/10.1016/0197-3975(83)90076-0)
- Rapoport, Amos. 1990. *Vernacular architecture in 21 century, vernacular design as a model system*. New York: Basic Book. www.jstor.org/stable/43030481
- Rapoport, Amos. 2003. *Culture, Architecture, and Design*. London: Locke Science. <https://www.amazon.com/Culture-Architecture-Design-Amos-Rapoport/dp/0974673609>
- Rapoport, Amos. 2003. *Cultural origins of architecture*. Translated by Sadaf Al-e Rasool. Afra Bank. Farhangešt-an-e Honar. 56-97. <http://ensani.ir/fa/article/226265> [in Persian]
- Rapoport, Amos. 2005. *The Meaning of the Built environment: A Nonverbal Communication Approach*. Trans. By F. Habibi. Tehran: Urban Planning and Processing Co. <https://pdfcoffee.com/rapoport-amos-the-meaning-of-the-built-environment-a-nonverbal-communication-approach-pdf-free.html>
- Rapoport, Amos. 2006. Archaeology and Environment-Behavior Studies. *American Anthropological Association* 16: 59-70. <https://doi.org/10.1525/ap3a.2006.16.1.59>
- Rapoport, Amos. 2008. Some Further Thoughts on Culture and Environment. *Architectural Research* 2(1): 16-39. <https://www.archnet.org/publications/5100>
- Rapoport, Amos. 2012. *Culture, architecture, and design*. Translated by Maria Barzegar. Majid Yousof Niapasha. Sari: Shafin Publications. <https://www.gisoom.com/book/1832099> [in Persian]
- Rasoulpour, Hazhir, Iraj Etessam, and Arsalan Tahmasebi. 2020. Evaluation of the Effect of the Relationship between Building Form and Street on the Human Behavioral Patterns in the Urban Physical Spaces; Case Study: Valiasr Street, Tehran. *Armanshahr* 32(4): 113-130. <https://www.sid.ir/paper/376336/fa> [in Persian]
- Raštjoo, Seyede Solmaz, and Mohammad Reza Bemanian. 2019. The Typology of the Spatial Structure of the Contemporary Iranian Homes Relying on Confidentiality and Hierarchy Case study: homes between the 1970s to 2000s in Tehran. *Honar-ha-ye-Ziba* 2: 49-58. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2020.271330.672179> [in Persian]
- Relph, Edward. 1976. *Place and Placelessness*. London: Pion. <http://dx.doi.org/10.4135/9781446213742.n5>
- Ronen, Tammie. 2011. *The positive power of imagery: Harnessing client imagination in CBT and related therapies*. Europ: Wiley. <https://www.wiley.com/enus/The+Positive+Power+of+Imagery%3A+Harnessing+Client+Imagination+in+CBT+and+Related+Therapies-p-9781119996194>
- Shahabinejad, Ali, Reza Abouei, Mahmoud Qalenouei, and Seyed Mohammad Emami. 2014. Formation and historical transformation of Naqsh-e Jahan Square, Isfahan. *Knowledge of Restoration and Cultural Heritage*. 3: 45-64. <http://www.aui.ac.ir/index.php/fa/rsch> [in Persian]
- Shakouri, Reza, and Aida Namdar. 2018. Study of the Mechanism for Organizing the Environment with the Minimum Physical Elements (Through the Lens of Amos Rapoport Theory: Organization of Environment) Case study: Qashqai Nomad's Dwelling. *Bagh-e Nazar* 15: 5-16. <https://www.doi.org/10.22034/bagh.2018.80610> [in Persian]
- Stepien, Mateusz, and Michal Dudak. 2021. The courtroom as a built environment: On the usefulness of Amos Rapoport's theoretical framework. *Oñati Socio-Legal Series* 11(6): 141-152. <https://doi.org/10.35295/osls.iisl/0000-0000-0000-1230>
- Stupa, Luise. 2009. *Imagery and the threatened self, Perspectives on mental imagery and the self in cognitive therapy*. Routledge: behavioral and cognitive therapy. <https://www.routledge.com/Imagery-and-the-Threatened-Self-Perspectives-on-Mental-Imagery-and-the/Stopa/p/book/9780415494304>
- Vermaghani, Hosna, Hasan Soltanzadeh, and Seyed Ataallah Tahaei. 2018. A Comparative Study of the Influence of Culture on Entrances of Qajar Houses in Gilan and Mazandaran. *Armanshahr* 25 (2): 237. http://www.armanshahrjournal.com/article_85112.html [in Persian]
- Zarghami, Esmaeil, Ali Khaki, and Seyede Ashraf al-Sadat. 2015. A comparative study of sustainable architecture and compliance with the vernacular architecture of traditional houses in Iranian-Islamic cities. *Architecture and Sustainable Urbanism* 1: 15-30. https://journals.sru.ac.ir/article_697.html [in Persian]

<p>نحوه ارجاع به این مقاله</p> <p>شفیع پور یوردشاهی، پریا، مصطفی کیانی، سارا حمزه‌لو، و منوچهر معظمی. ۱۴۰۱. تاثیر «فرهنگ از منظر راپاپورت» بر تصویر ذهنی و بررسی نقش این تاثیرگذاری بر شکل‌گیری محیط. نشریه معماری و شهرسازی آرمان‌شهر ۱۵(۴۱): ۱۰۳-۱۱۸.</p> <p>DOI: 10.22034/AAUD.2023.294858.2508</p> <p>URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_166010.html</p>	
<p>COPYRIGHTS</p> <p>Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open- access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.</p> <p>http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/</p>	